

Секція:

Соціальні та поведінкові науки

УДК 621.326

Афанасьева А.-ст. гр. БП-21.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕГО-ПСИХОЛОГІЯ ЕРІКА ЕРІКСОНА

Науковий керівник: д.і.н., професор Стоцький Я.В.

Afanasyeva A.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ERIK ERIKSON'S EGO PSYCHOLOGY

Ключові слова: Его, стадія, теорія, ідея.

Keywords: Ego, stage, theory, idea.

Его психологія Еріка Г. Еріксона є важливим напрямом психоаналітичної думки, що зосереджується на розвитку его протягом усього людського життя. Центральною ідеєю теорії є твердження, що особистість формується не лише в дитинстві, а безперервно розвивається від народження до глибокої старості. Особливу увагу вчений приділяв впливу соціального середовища, культури та міжособистісних взаємин на становлення людини [1. ст. 23]. Еріксон розглядав розвиток як послідовність психосоціальних криз, успішне подолання яких сприяє формуванню зрілої та гармонійної особистості [2. ст. 41].

Перша стадія: Довіра — недовіра (перший рік життя). На цьому етапі формується базове ставлення дитини до світу. Немовля повністю залежить від дорослих, тому якість догляду має вирішальне значення. Якщо батьки забезпечують турботу, тепло, стабільність і задовольняють потреби дитини, у неї формується базова довіра до світу та відчуття безпеки. Водночас закладається фундамент майбутніх соціальних взаємин і здатність до емоційної прив'язаності [1. ст. 65]. Якщо ж догляд непослідовний або недостатній, виникає недовіра, тривожність і відчуття небезпеки.

Друга стадія: Автономія — сором і сумнів (1–3 роки). У цей період дитина починає усвідомлювати себе як окрему особистість і прагне самостійності. Вона вчиться контролювати власні дії та поведінку, формує навички самообслуговування. Позитивна підтримка дорослих сприяє розвитку автономії та впевненості у власних силах [2. ст. 78]. Надмірний контроль або критика формують сором і сумніви щодо власних можливостей.

Третя стадія: Ініціатива — провина (3–6 років). Дитина активно досліджує світ, ставить запитання, проявляє ініціативу в іграх і діяльності. У цей період формується здатність до планування, фантазії та взаємодії з іншими людьми. Підтримка дорослих сприяє розвитку цілеспрямованості, а надмірні заборони можуть викликати почуття провини [1. ст. 102].

Четверта стадія: Працьовитість — меншовартість (7–12 років). У цей період дитина активно навчається, здобуває нові знання та навички та прагне досягнень і визнання. Шкільне середовище відіграє ключову роль у формуванні почуття компетентності. Успіхи формують працьовитість, тоді як постійні невдачі можуть призвести до відчуття меншовартості [3. ст. 134].

П'ята стадія: Ідентичність — розмитість ролей (підлітковий вік). Це ключовий етап формування особистості. Підліток намагається зрозуміти власні цінності,

переконавання та життєві цілі, експериментує з ролями та поведінкою. Успішне проходження цієї стадії формує чітку ідентичність і внутрішню цілісність [2. ст. 156]. Невдача призводить до розгубленості та невпевненості у власному майбутньому.

Шоста стадія: Близькість — ізоляція (рання дорослість). Людина прагне до глибоких емоційних і особистісних стосунків, здатності довіряти та будувати партнерство. Успішне проходження стадії формує здатність до любові, тоді як страх відкритості може спричинити самотність і ізоляцію [1. ст. 189].

Сьома стадія: Генеративність — стагнація (середній вік). Людина прагне бути корисною іншим, передавати досвід, виховувати дітей, розвиватися професійно та робити внесок у суспільство. Генеративність проявляється у творчості та наставництві. Відсутність сенсу та розвитку може призвести до стагнації [3. ст. 211].

Восьма стадія: Цілісність — відчай (пізня дорослість). На завершальному етапі людина підбиває підсумки життя. Прийняття прожитого досвіду формує мудрість і внутрішній спокій. Натомість незадоволення життям може викликати відчай і страх перед смертю [2. ст. 240].

Отже, теорія психосоціального розвитку Ерік Еріксон має вагомe значення для сучасної психології особистості, вікової психології та педагогіки. Вона демонструє, що становлення людини є тривалим і безперервним процесом, який охоплює весь життєвий шлях від народження до пізньої старості. Наукова цінність підходу Еріксона полягає у поєднанні психологічних і соціальних чинників розвитку, адже він показав, що формування особистості відбувається у постійній взаємодії з культурою, сім'єю, освітою та суспільством загалом.

Важливим внеском дослідника є ідея психосоціальних криз як природних і необхідних етапів розвитку. Еріксон довів, що кризи не є виключно негативним явищем, а навпаки виступають рушійною силою особистісного зростання. Успішне подолання кожної кризи формує нові якості характеру, сприяє соціальній зрілості та психологічній стійкості людини. Невирішені конфлікти, своєю чергою, можуть впливати на подальший розвиток, що підкреслює важливість підтримки людини на різних етапах життя.

Сучасні дослідження у галузі психології підтверджують актуальність ідей Еріксона, зокрема щодо ролі ідентичності, міжособистісних стосунків і самореалізації.

Його концепція широко застосовується у психотерапії, освітній практиці, соціальній роботі та дослідженнях життєвого шляху людини.

Таким чином, теорія Еріксона залишається однією з найвпливовіших у психології, оскільки допомагає цілісно зрозуміти розвиток особистості, значення соціального середовища та можливості людини до змін і саморозвитку протягом усього життя. [1. ст. 256].

Список використаних джерел

1. Ерік Еріксон. Дитинство і суспільство. Київ, Основи, 1996. 384 с.
2. Еріксон Е. Г. Ідентичність: юність і криза. New York : W. W. Norton & Company, 1968 рік. 336 с.
3. Фейст Дж., Фейст Г., Робертс Т.-А. Теорії особистості. New York : McGraw-Hill Education, 2021 рік. 640 с.